

**EXAMINING THE FLOW EXPERIENCES OF VOCATIONAL SCHOOLS BUSINESS
ADMINISTRATION STUDENTS IN THE FIELD COURSES
“EXAMPLE OF GAZIANTEP”¹**

Burak BÜYÜKOĞLU

Öğr. Gör., Gaziantep Üniversitesi, bbuyukoglu@gantep.edu.tr

Hazal BÜYÜKOĞLU

Dr., hazalbuyukoglu@hotmail.com

Received: 25.04.2017

Accepted: 17.08.2017

ABSTRACT

Flow theory is a subject which has been searched and developed by many scientists since the second half of 1900s and its present name was given by Csikszentmihaly. This theory contextually dwells on enjoyment that the individuals got from the activities. This study is important in terms of taking precautions, bringing innovations and offering an insight to the other researches related to other programs from the results according to the flow level of student in field courses because flow theory focuses on the students studying business administration at vocational school. The purpose of this research is to examine the flow experiences of business administration students who study at vocational schools in Gaziantep University. In this context this study was designed based upon flow theory. This research was shaped by using screening model which is one of the quantitative research models. Business administration students studying at vocational schools in Gaziantep University form the population of the research. Simple random sampling which is one of the probability sampling was preferred to determine the sample of the research. In the direction of the analysis, the findings got from whether flow level of the business administration students on field courses differs according to the variables were interpreted in the context of flow theory.

Keywords: Flow, vocational school, experience, business administration.

¹ Bu çalışma 6-8 Nisan 2017’de International Congress Of Eurasian Social Sciences’ta Sözlü Bildiri olarak sunulmuştur.

**MESLEK YÜKSEKOKULU İŞLETME YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNİN ALAN
DERSLERİNDEKİ AKIŞ DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ
“GAZİANTEP İLİ ÖRNEĞİ”**

ÖZ

Akış kuramı, 1900’lerin ikinci yarısından itibaren pek çok bilim insanı tarafından araştırılarak geliştirilmeye çalışılan bir konu olmakla birlikte günümüzde kullanılan adı Csikszentmihaly tarafından verilmiştir. Kuram içerik itibarıyla bireylerin yaptıkları etkinliklerden aldıkları keyif olgusu üzerinde durmaktadır. Bu araştırma, akış kuramının Meslek Yüksekokulu işletme yönetimi öğrencilerinin deneyimleri üzerinde yoğunlaşması sebebiyle öğrencilerin alan derslerindeki akış düzeylerine göre bu durumu etkileyen birçok faktör göz önünde bulundurularak önlemler alınması, yeniliklere gidilmesi ve çıkan sonuçtan diğer bölümlere yönelik yapılacak araştırmalara ışık tutması açısından önem arz etmektedir. Bu araştırmanın amacı, Gaziantep Üniversitesi bünyesindeki meslek yüksekokullarında öğrenim gören işletme yönetimi öğrencilerinin alan derslerindeki akış deneyimlerinin incelenmesidir. Bu bağlamda çalışma akış kuramı temel alınarak hazırlanmıştır. Araştırma nicel araştırma modellerinden tarama deseni kullanılarak şekillendirilmiştir. Araştırmanın evrenini Gaziantep Üniversitesi meslek yüksekokullarındaki işletme yönetimi öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini belirlemek üzere olasılıklı örnekleme yöntemlerinden basit rastgele örneklemeden yararlanılarak ölçeğin uygulanacağı öğrenci sayısı belirlenmiştir. Yapılan analizler doğrultusunda işletme yönetimi öğrencilerinin alan derslerindeki akış düzeylerinin birtakım değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğine dair elde edilen bu bulgular akış kuramı bağlamında yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akış, meslek yüksekokulu, deneyim, işletme yönetimi.

EXTENDED SUMMARY**Introduction**

Flow theory is a subject which has been searched and developed by many scientists since the second half of 1900s and the present name was given by Csikszentmihalyi. According to Csikszentmihalyi (1975), flow is explained that an individual's focusing on the task and that awareness and concentration's focusing on the task, isolating himself, identified goals and being open to get feedback and the feeling of putting the environment under control. Csikszentmihalyi (1990a) describes the flow as one's experiencing control feeling, over-focusing on the task, the balance's existing between task and skills in order to be taken pleasure. Moreover there are some conditions so that one can experience flow. These are;

- The balance between difficulty degree of the task that one engages and the capacity or skills that one has
- The necessity to identify clear goals for the task and to get fast feedback
- One's focusing and concentrating on the task
- One's connecting the task and the awareness
- One's being exposed to the loss of self-consciousness
- One's controlling the process of activity
- One's making change the time perception
- One's experiencing autotelic

Surely it should be known that these conditions can not indicate flow in every situation. For example anxiety is a feeling that contains high level concentration and attention. Flow can not be experienced in every situation that has high level concentration.

Method

The purpose of this research is to examine the flow experiences of business administration students who study at vocational schools at Gaziantep University. In this context this study was designed based upon flow theory. This research was shaped by using screening model which is one of the quantitative research models in order to examine and interpret the flow experiences of business administration students studying at vocational school in the field courses.

Business administration students studying at vocational schools at Gaziantep University form the population of the research. Two hundred and seven students that are chosen by using simple random sampling which is one of the probability sampling as the sample of the research.

In this study that the flow experiences of the students studying business administration at vocational schools, Dispositional Flow Scale-2 (DFS-2) which was developed by Jackson and Eklund (2002) and adapted into Turkish by Aşçı vd. (2007) was used.

There are nine dimensions and thirty-six items and moreover six of the items are positive and thirty of items are negative. Reliability coefficient of DFS-2 is .84.

In this research analyses were carried out by using SPSS 15.0 packet program. To identify whether the flow experiences of the students studying business administration at vocational schools show significant difference according to sex, learning type and the grade or not, difference tests were benefited.

Findings

To decide whether factor analysis would be done to the items of Dispositional Flow Scale-2 or not the value of KMO and Bartlett test was used and for KMO coefficient = .75 and according to Bartlett test $\chi^2 (630) = 2213.690$; at a level of $p < .01$ was found significant, it was determined that sample size was "good" (Çokluk vd, 2012:207) for factor analysis; in other words was suitable for factor analysis. Moreover it can be said that for the value of Cronbach Alpha was .84 (Büyüköztürk, 2010), the reliability of the data was provided.

After exploratory factor analysis, confirmatory factor analysis were carried out for construct validity and at the end of this analysis the value of goodness of fit were got like these : $\chi^2 = 2213.690$; $p < .01$; CFI = .80; GFI = .82; AGFI = .78; RMSEA = .048; $df = 630$; $\chi^2/df = 1.47$.

Difference tests were done to determine whether in the field courses the flow experiences of the students studying business administration at vocational schools show difference according to the sex. First of all Kolmogorov-Smirnov test was done to measure if there was normal distribution or not and because the result was $p = .29 > .05$, independent samples t-test which is one of the parametric tests was carried out.

When the flow experiences in the field courses were evaluated in terms of sex variable, it was determined that there was not a significant difference statistically among the opinions [$p > .05$].

Independent samples t-test was done in order to decide whether the flow experiences of the students in the field courses show a significant difference according to the learning type or not. When the opinions of the students about flow experiences in the field courses were looked, statistically a significant difference was not confirmed among the opinions.

Also independent samples t-test was done in order to decide whether the flow experiences of the students in the field courses show a significant difference according to the grade or not. The result was that there was a significant difference among the opinions [$p < .05$].

Results and Suggestions

Results:

- Statistically a-significant difference was not determined among the opinions of the male and female students about flow experiences.
- There was not statistically a significant difference among the opinions of day time and evening education students about flow experiences.
- It was determined that statistically there was a significant difference among the opinions of the first grade and the second grade students about flow experiences. According to this result, the first grade students have more flow experiences than the second grade students.

Suggestions:

- At the end of the analyses, based on the finding that the first grade students have more flow experiences than the second grade students, doing different studies intended to search its reasons can be useful to the increase of students' flow experiences.
- After making some changes repeating the researches upon students' flow experiences periodically and comparing the results with the previous findings of research can contribute to the field and the practitioners.

In order to reach deeper informations about students'flow experiences doing qualitative studies in witch their opinions are taken through the interview can be beneficial to the field and the practitioners.

GİRİŞ

Akış durumu olarak da bilinen Csikszentmihaly'nin optimal performans duygu durumu, ressam, satranç oyuncuları, dağcı ve bestekârlar gibi çeşitli mesleklerle uğraşan kişileri gözlemleyerek gün yüzüne çıkarılmasına (Csikszentmihalyi, 1975) rağmen daha sonraları sosyolojiden eğitime pek çok alanda çalışılmış ve özellikle eğitimde öğrenciler üzerinde akış durumunun düzeyi araştırılmıştır (Csikszentmihalyi ve Csikszentmihalyi, 1988). Akış, bireyin kendini yaptığı işe kanalize etmesi ve aşırı odaklanma, farkındalık ve konsantrasyonun yapılan işe yoğunlaşması, kendini soyutlama, tanımlanmış amaçlar ve geribildirim almaya açık olma ve çevreyi kontrol altında tutma hissi olarak ifade edilen bir psikolojik durum içerisine girmesi şeklinde açıklanmaktadır (Csikszentmihalyi, 1975). Csikszentmihalyi akış kavramını, kişinin kontrol duygusunu yaşamayı, yaptığı işe aşırı yoğunlaşması ve etkinlikten haz alabilmesine yönelik görev ile becerileri arasındaki uyumun olması olarak ifade etmektedir. Daha açık bir ifadeyle, bireylerin akış yaşayabilmeleri için etkinliğin zorluk derecesi ve beceri düzeyinin uygun olması gerekmektedir (Csikszentmihalyi 1990a).

Akış Durumunu Sağlayan Koşullar ve Akışın Özellikleri

Csikszentmihalyi, hangi koşullarda keyif alınarak çalışıldığını araştırmak için çeşitli uğraşlara sahip insanlarla yaptığı görüşmelerden akışın yaşanması için;

- Bireyin uğraştığı etkinliğin zorluk derecesiyle sahip olduğu kapasite veya becerilerin uygunluğu
- Yapılacak etkinlikle ilgili net amaçlar ve hızlı geribildirim alınması gerektiği sonucuna varmıştır.

Bu koşullar sağlandıktan sonra akış yaşayan birey;

- O anda yaptığı işe yoğunlaşır ve konsantre olur.
- Yaptığı iş ve farkındalığını birleştirir.
- Öz- bilinç kaybına maruz kalır.
- Etkinlik sürecini kontrol eder.
- Zaman algısında değişiklik yaşar.
- Otomatik deneyim içerisine girer (Nakamura ve Csikszentmihalyi, 2002).

Beceri ve zorluk arasındaki denge: Akış kuramının temel noktası beceri-zorluk dengesidir. Birey, yüksek zorluk derecesi olan etkinliklerle uğraşırken sahip olduğu beceri ve kapasitesini zorlayarak o işin üstesinden geldiğinde akış yaşamaktadır. Ancak etkinliğin zorluk derecesi, bireyin kapasitesinin çok üzerinde olmamalıdır (Csikszentmihalyi, 1990a).

Net amaçlar ve hızlı geribildirim: Geribildirim almanın ön şartı doğru tanımlanmış hedefler belirlemektir. Csikszentmihalyi'ye göre hedef, akış deneyiminde bireyi eyleme geçirici bir faktör olmamakla birlikte etkinliğe yön veren bir faktördür (Csikszentmihalyi, 1990b). Bireyin etkinliğin zorluğu ve kendi becerilerine ilişkin geribildirim alması önemlidir. Böylelikle birey kendini daha fazla geliştirme imkânı bulur (Novak, Hoffman ve Yung, 2000).

Yüksek düzeyde konsantrasyon: Amaçlar belirlenip geribildirim ve beceri-zorluk dengesi sağlandığında dikkat kendiliğinden ortaya çıkan bir durum haline gelmektedir. Çünkü fiziksel enerji harcanan bir durumda akış yaşayan birey, tamamen etkinliğe odaklanmakta ve etkinlik dışında hiçbir şeyi düşünmemektedir (Csikszentmihalyi, 1997b).

Eylem-Farkındalık Oluşumu: Birey belirli bir zorluk derecesine sahip bir etkinliği başarmaya çalışırken dikkatini tamamen o etkinliğe odaklar ve o işe yoğunlaşır. Bu durum bir süre sonra otomatik olarak gerçekleşmekte ve birey etkinliğe yoğunlaştığı andan itibaren kendisiyle ilgili hiçbir şeyi düşünmemektedir (Csikszentmihalyi, 1990a). Csikszentmihalyi (1990a) bu durumu yaptığı görüşmelerden biriyle şöyle örneklendirmektedir:

“Bir dansçı performansı iyi gittiğinde neler hissettiğini şu şekilde tanımlar: ‘Konsantrasyonunuz tamdır. Zihniniz gezinmez, başka hiçbirşey düşünmezsiniz, tamamen yaptığınız işle ilgilenirsiniz enerjiniz yavaşça akar gider. Kendinizi rahatlamış, tatmin olmuş ve enerjik hissedersiniz.’”

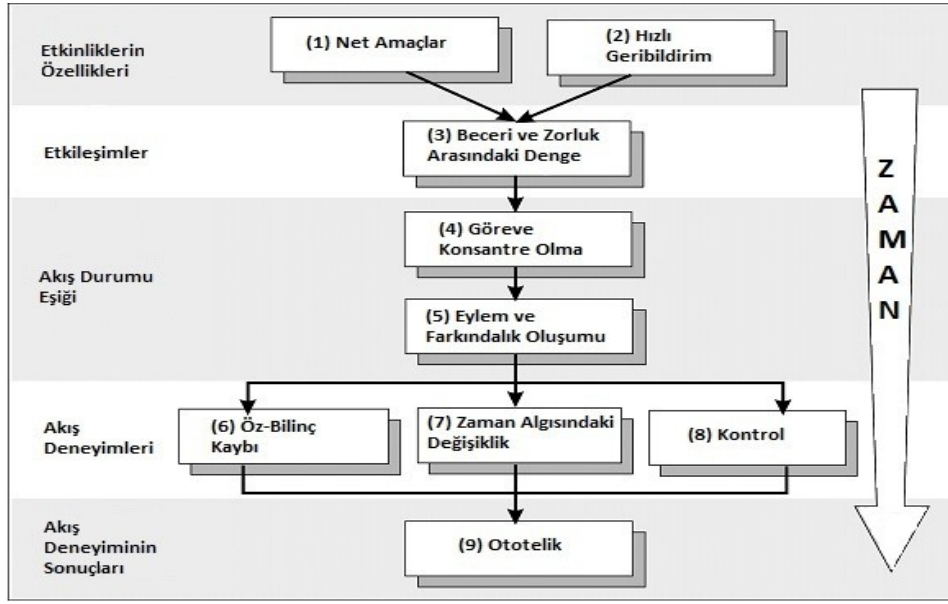
Öz-Bilinç kaybı: İnsanlar, diğer insanlara nasıl göründüklerini önemser ve enerjilerini çoğunlukla bu yönde harcarlar. Ancak akış durumunda etkinlikle öylesine meşgul olunur ki birey kendini bile umursamaz (Nakamura ve Csikszentmihalyi’den aktaran Guan, 2013).

Kontrol: Çevreyi kontrol etmek gerçekçi olmayan bir durumdur. Çünkü değişim kaçınılmazdır. Oysa bireyin kendi performansını ve etkinlik sürecini kontrol etmesi mümkündür (Kotter; Knowles ve diğ.; Swanson ve Holton’dan aktaran Desiderio 2009).

Zaman algısındaki değişiklik: Etkinlik sırasında zaman, her zamankinden yavaş ya da hızlı görünebilir. Csikszentmihalyi zaman algısındaki bu değişikliği şu sözlerle örneklendirmiştir: “Gerçek zaman, artık akışı deneyimlediğin zamanın uzunluğuna eşit olur: Bizim zaman algımız, yaptığımız işe göre değişmektedir” (Csikszentmihalyi, 1997a).

Ototelik deneyim: Csikszentmihalyi tarafından adlandırılan bu kavram, Yunanca “auto” (öz/ kendi) ve “telos” (amaç) kelimelerinden türemiş olmakla birlikte içsel motivasyonun deneyimin merkezinde olduğu anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle birey, etkinliği yaptığı için keyif almaz; keyif aldığı için etkinliği yapar (Csikszentmihalyi, 1975). Csikszentmihalyi bunu, gelecekte herhangi bir ödül ya da yarar beklentisi olmadan o işin iyiliği için yapma duygusu olarak tanımlamakta ve bunu, akışın nihâi sonucu olarak ifade etmektedir (Csikszentmihalyi, 1990a). Csikszentmihalyi (1990a) etkinliğin belli bir amaç için değil, kendisi için yapıldığını; resim, müzik, spor gibi bazı etkinliklerin de verdikleri deneyimi hissetmek dışında onları yapmak için başka bir neden olmadığından ototelik olduklarını ifade etmektedir.

Ototelik bireyler, kendilerini aşabilmek adına zorluk derecesi daha yüksek etkinliklerden hoşlanırlar, iyi konsantre olurlar, kendilerine fazlasıyla saygı duyarlar, aklını çelebilecek her şeye direnirler ve kaygı düzeyi düşük, içsel motivasyona sahip kişilerdir (Csikszentmihalyi, 1990a).

Şekil 1. Dokuz Akış Boyutu Arasındaki İlişki (Chen'den aktaran Catino, 2000)

Özetle, yapılan etkinlik sırasında birey dikkatini odaklayarak yoğunlaştırmakta, kendiyile ilgili hiçbir şey düşünmeden (öz-bilinç kaybı) etkinlikle bütünleşerek durumu kontrol altında tutmakta ve zaman algısını yitirmektedir. Etkinlik bittikten sonra birey hoşnutluk duygusu yaşamakta, becerilerini geliştirerek uzmanlaşmasıyla hem diğerlerinden farklılaşıp hem de hoşnutluk ve mutluluk duyguları aracılığıyla kendini diğerleriyle bütünleşmiş hissetmektedir (Csikszentmihalyi, 1990a).

Elbette şu gerçek de bilinmelidir ki bu özellikler her durumda akışı göstermemektedir. Örneğin kaygı, yüksek düzey konsantrasyon ve dikkati de içeren bir durumdur (Engeser, 2012). Yüksek konsantrasyonun yaşandığı her durumda akış yaşanmayabilir.

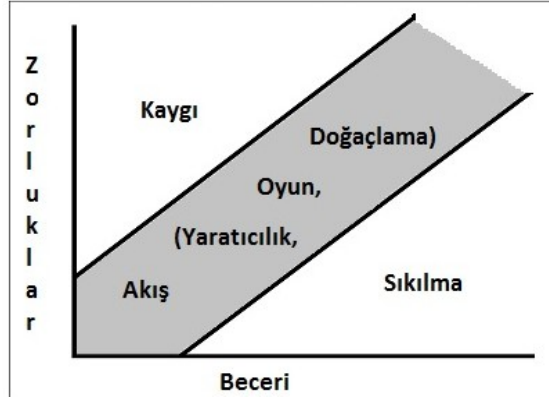
Akış Modelleri

Alanyazında akış kuramıyla ilgili çeşitli modeller olmakla birlikte genel olarak üç grupta ele alınmaktadır. Bunlar 1) Basit yapısal/ kavramsal modeller, 2) Nedensel modeller ve 3) Akış kanalı modelleri olarak özetlenmektedir (Novak ve Hoffman, 1997; Novak, Hoffman ve Yung, 2000).

1. Basit yapısal/ kavramsal modeller: Akış kuramının niteliklerini birer yapı olarak ele alan, ancak yapılar arasında neden-sonuç ilişkisi irdelermeyen modeldir (Novak ve Hoffman, 1997; Novak, Hoffman ve Yung, 2000).
2. Nedensel modeller: Bir önceki modele benzemesine rağmen sayıltılar arasındaki ilişkinin yönünü ve büyüklüğünü deneysel olarak test etmeye izin veren modeldir (Novak ve Hoffman, 1997; Novak, Hoffman ve Yung, 2000).
3. Akış Kanalı Modelleri: Temel olarak Csikszentmihalyi'nin akış kuramındaki beceri ve zorluklara dayanmaktadır. Üç kanallı akış modeli, dört kanallı akış modeli ve sekiz kanallı akış modeli olmak üzere üç akış kanalı modeli bulunmaktadır (Novak ve Hoffman, 1997; Novak, Hoffman ve Yung, 2000).

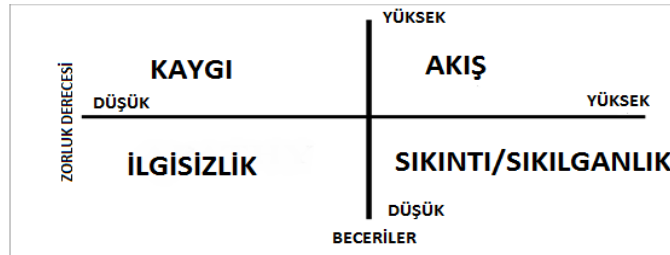

Akış kanallı modeller en çok üzerinde durulan modeller olmakla birlikte bunlar içinde en bilineni üç kanallı akış modelidir. Csikszentmihalyi'nin ilk ortaya attığı bu model, akış durumunun becerileri etkinliğin zorluğuyla uyumlu olan kişilerde ortaya çıkan akış modelidir. Bireyin beceri, etkinliğin ise zorluk düzeyi birbiriyle uyuşmadığında bu süreç, etkinlik zor, beceri düzeyi düşük ise kaygı; beceri düzeyi yüksek, etkinliğin zorluk derecesi düşük ise sıkılmayla sonuçlanmaktadır (Csikszentmihalyi, 1990a).

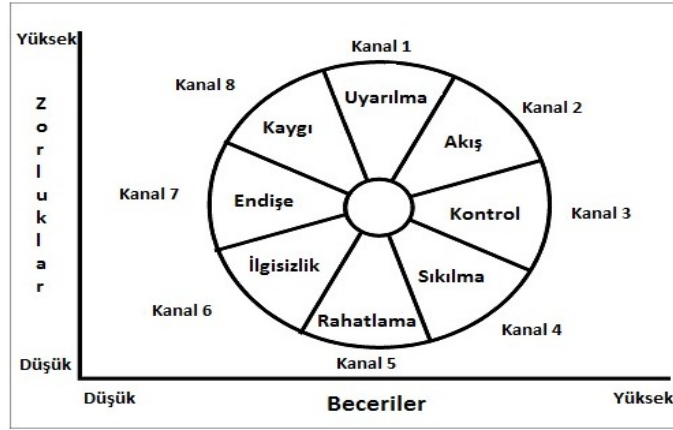
Şekil 2. Orijinal Akış Modeli (Csikszentmihalyi, 1975)

Dört Kanallı Akış Kuramı: Beceri ve zorluk arasındaki dengeye dayanır. Bu iki kavram arasında dört farklı ilişki bulunmaktadır. Birey, 1) beceri düşük zorluk düzeyi yüksek ise kaygı; 2) zorluk ve beceri düzeyi düşükse ilgisizlik; 3) beceri yüksek zorluk düzeyi düşük ise sıkıntı/sıkılganlık; 4) beceri ve zorluk düzeyi arasında denge var ise akış yaşamaktadır (Csikszentmihalyi, 1975).

Şekil 3. Dört Kanallı Akış Modeli (Massimini ve Carli, 1988)

Sekiz Kanallı Akış Modeli: Massimini and Carli (1988), Dört Kanallı Akış Modeli üzerinde çalışarak bu modeli daha da geliştirmişlerdir. Dört Kanallı Akış Modeli'nin uzantısı şeklinde olan bu modelde uyarılma, kontrol, gevşeklik ve endişeden oluşan, beceri ve zorluklara ilişkin öznel deneyimler olarak dört ara değişken daha bulunmaktadır. Sekiz Kanallı Akış Modeli'nde yer alan ilgisizlik ve akış, rahatlama ve uyarılma, sıkılma ve kaygı birbirlerine zıt olarak verilmiş öznel deneyimlerdir. Örneğin becerinin fazla zorluğun düşük olduğu durumda bireyin yaşadığı sıkılma deneyiminin zıttı olarak becerinin düşük zorluğun yüksek olduğu kaygı deneyimi yaşanmaktadır (Sahraç, 2008).

Şekil 4. Sekiz Kanallı Akış Modeli (Massimini ve Carli, 1988)

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada meslek yüksekokulları işletme bölümü öğrencilerinin alan derslerindeki akış deneyimlerinin incelenmesi ve yorumlanması amacıyla nicel araştırma modellerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, var olan durumu üzerinde müdahale olmaksızın aynen olduğu gibi yansıtmaktadır (Karasar, 2005:77; Balcı, 2004). Bu amaçla ölçek uygulanarak ulaşılan sonuçlar üzerinde müdahale yapılmadan aktarılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Meslek yüksekokullarında öğrenim gören işletme yönetimi bölümü öğrencilerinin akış deneyimlerinin incelendiği bu çalışmada, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı Gaziantep Üniversitesi bünyesindeki meslek yüksekokullarında öğrenimi devam eden işletme yönetimi öğrencileri çalışmanın evreni kabul edilmekte ve örneklemini ise, olasılıklı örnekleme yöntemlerinden basit rastgele örneklemeden yararlanılarak 207 öğrenci oluşturmaktadır. Bu örneklemin % 48.3'ünü erkekler, % 51.7'sini ise kadınlar oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bilgilerine ait frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Bilgilerine Ait Frekans ve Yüzde Dağılımları

Seçenekler	1	2	Toplam
Cinsiyet	Erkek	Kadın	-
<i>n</i>	100	107	207
%	48.3	51.7	100
Öğrenim şekli	1. öğretim	2. öğretim	
<i>n</i>	142	65	207
%	68.6	31.4	100
Sınıf	1.sınıf	2.sınıf	
<i>n</i>	27	180	207
%	13	87	100

Veri Toplama Araçları

Meslek Yüksekokullarında öğrenim görmekte olan işletme yönetimi öğrencilerinin akış deneyimlerinin incelendiği bu çalışmada Jackson ve Eklund (2002) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye Aşçı ve ark. (2007)'nin uyarladığı "Sürekli Optimal Performans Duygu Durum-2 Ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçeğe ait dokuz faktör, otuz altı madde bulunmakla birlikte maddelerin altısı olumsuz, otuzu ise olumludur. Ölçme aracının güvenilirlik katsayısı ise .84 olarak bulunmuştur.

Sürekli Optimal Performans Duygu Durum-2 Ölçeği'nde yer alan her madde, (1) Hiçbir zaman, (2) Nadiren, (3) Bazen, (4) Sık sık, (5) Her zaman şeklinde ifade edilen beşli likert tipi derecelendirme değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada analizler SPSS 15.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiş olup Meslek Yüksekokullarında okuyan işletme yönetimi öğrencilerinin akış deneyimlerinin cinsiyet, öğrenim şekli ve sınıf derecesine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla fark testlerinden yararlanılmıştır.

BULGULAR

Sürekli Optimal Performans Duygu Durum-2 Ölçeği'nin maddelerine faktör analizi yapıp yapılamayacağını anlamak amacıyla KMO değeri ve Bartlett testinden yararlanılmış ve KMO katsayısı= .75 ve Bartlett testine göre $X^2(630)=2213.690$; $p<.01$ düzeyinde anlamlı bulunduğundan dolayı örneklem büyüklüğünün faktör analizi için "iyi" (Çokluk ve ark., 2012: 207) olduğu; başka bir ifadeyle faktör analizine uygunluğu tespit edilmiştir. Ayrıca Cronbach Alpha değeri .84 olduğundan dolayı verilerin güvenilirliğinin sağlandığı (Büyüköztürk, 2010) söylenebilir.

Açımlayıcı faktör analizinden sonra yapı geçerliği için Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmış ve bu analiz sonucunda uyum iyiliği değerleri $\chi^2 = 2213.690$; $p < .01$; CFI= .80; GFI= .82; AGFI= .78; RMSEA= .048; $df = 630$; $\chi^2/df = 1.47$ olarak elde edilmiştir. DFA sonucunda elde edilen uyum değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Uyum Parametreleri

Uyum Parametresi	Katsayı
χ^2	2213.69
GFI	.82
RMSEA	.048
df	630
χ^2/df	1.47
CFI	.80
IFI	.81
AGFI	.78

Meslek yüksekokullarında öğrenim gören işletme yönetimi öğrencilerinin alan derslerinde akış deneyimlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için fark testlerinden yararlanılmıştır. Öncelikle normal dağılım olup olmadığını ölçmek üzere Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış ve $p = .29 > .05$ çıktığından dolayı parametrik testlerden bağımsız t-testi yapılmıştır.

Tablo 3'te öğrencilerin akış deneyimlerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur. Öğrencilerin alan derslerindeki akış deneyimlerine cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında görüşler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır [$p > .05$].

Tablo 3. Öğrencilerin Alan Derslerindeki Akış Deneyimlerine İlişkin Görüşlerini İfade Eden Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

BOYUTLAR	Cinsiyet	H	X	SS	t	p
Akış Deneyimi	erkek	100	3.8258	.41423	.201	.841
	kadın	107	3.8141	.42364		

Tablo 3'te görüldüğü üzere bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda t değeri $p < .05$ düzeyinde anlamlı değildir.

Tablo 4'te öğrencilerin alan derslerindeki akış deneyimlerinin öğrenim şekline göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur.

Öğrencilerin alan derslerindeki akış deneyimlerine ilişkin görüşlerine öğrenim şekli açısından bakıldığında görüşler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır [$p > .05$].

Tablo 4. Öğrencilerin Alan Derslerindeki Akış Deneyimlerine İlişkin Görüşlerini İfade Eden Puanların Öğrenim Şekli Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

BOYUTLAR	Öğrenim şekli	H	X	SS	t	p
Akış Deneyimi	1. öğretim	142	3.8269	.40823	.360	.719
	2.öğretim	65	3.8043	.44190		

Tablo 4 göstermektedir ki t değeri $p < .05$ düzeyinde anlamlı olmamakla birlikte öğrencilerin alan derslerindeki akış deneyimleri öğrenim şekillerine göre de farklılık göstermemektedir.

Tablo 5'te öğrencilerin alan derslerindeki akış deneyimlerinin sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur.

Öğrencilerin alan derslerindeki akış deneyimlerine ilişkin görüşlerine öğrenim şekli açısından bakıldığında görüşler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır [$p < .05$]. Bu sonuca göre öğrencilerin akış deneyimlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde 1.sınıfta okuyan öğrencilerin 2.sınıfta okuyan öğrencilere göre daha fazla akış deneyimine sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 5. Öğrencilerin Alan Derslerindeki Akış Deneyimlerine İlişkin Görüşlerini İfade Eden Puanların Sınıf Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

BOYUTLAR	Sınıf	η	X	SS	t	P
Akış Deneyimi	1. sınıf	27	4.2191	.16111	10.523	.00
	2.sınıf	180	3.7599	.41205		

Tablo 5'te görüldüğü gibi bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda t değeri $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada meslek yüksekokullarında okuyan işletme yönetimi öğrencilerinin alan derslerindeki akış deneyimlerinin incelenmesine yönelik yapılan analizler sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Kız ve erkek öğrencilerin akış deneyimlerine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir.
- Birinci öğretim ve ikinci öğretimde öğrenim gören öğrencilerin akış deneyimlerine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.
- İşletme yönetimi okuyan 1.sınıf ve 2.sınıf öğrencilerin akış deneyimlerine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Bu sonuca göre 1.sınıf öğrencilerinin 2.sınıf öğrencilerine kıyasla daha fazla akış yaşamaktadır.

ÖNERİLER

Yapılan analizler sonucunda 1.sınıf öğrencilerin 2.sınıf öğrencilere göre daha çok akış deneyimine sahip oldukları bulgusundan yola çıkarak bunun sebeplerinin araştırılmasına yönelik farklı çalışmaların yapılması öğrencilerin akış deneyimlerinin artırılmasında faydalı olabilir.

Birtakım değişiklikler yapıldıktan sonra öğrencilerin akış deneyimleri üzerine araştırmaların belli periyotlarla tekrarlanarak sonuçların önceki araştırma bulgularıyla karşılaştırılması alana ve uygulayıcılara katkı sağlayabilir.

Aynı zamanda öğrencilerin akış deneyimleri hakkında daha derin bilgiye ulaşabilmek için görüşme yoluyla onların görüşlerinin alınabileceği nitel çalışmaların yapılması alana ve uygulayıcılara katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Aşçı, F. H., Çağlar, E., Eklund R. C, Altıntaş. A, ve Jackson. S. (2007). Durumluk ve Sürekli Optimal Performans Duygu Durum-2 Ölçekleri'nin Uyarlama Çalışması. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 18(4), 182-196.
- Balcı, A. (2004). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler* (4. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Csikszentmihalyi, M. (1975). *Beyond Boredom And Anxiety*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Csikszentmihalyi, M. (1988). The Flow Experience and Its Significance For Human Psychology. M. Csikszentmihalyi, I. S. Csikszentmihalyi (Eds.), In *Optimal Experience: Psychological Studies of Flow in Consciousness* (p.15- 36). Cambridge: Cambridge University Press.
- Csikszentmihalyi, M. (1990a). *Flow: The psychology of optimal experience*. New York: Harper Perennial.
- Csikszentmihalyi, M. (1990b). Literacy and Intrinsic Motivation. *Daedalus*. 112(2), 115-141.
- Csikszentmihalyi, M. (1997a). *Creativity: Flow and the psychology of discovery and invention*. NewYork: HarperCollins.
- Csikszentmihalyi, M. (1997b). *Finding flow: The psychology of engagement with everyday life*. New York: Basic Books.
- Catino, R. J. (2000). *Relationship between flow experience, flow dimensions, andthe equivalence of challenges and skills in the web-based training environment*. (Doctoral dissertation) Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses. (UMI No. 9990793)
- Çokluk, Ö., Şekerocioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Desiderio, K. P. (2009). *The Effect of Personality Traits on Work Flow Experiences of Employees at Four Organizations*. (Doctoral dissertation) Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses. (UMI No: 3416030)
- Engeser, S. (2012) Comments on Schiefele and Raabe (2011): flow is A Multifaceted Experience Defined By Several Components. *Psychological Reports*, 111, 24-26.
- Guan, X. (2013). A Study on Flow Theory and TranslationTeaching in China's EFL Class. *Journal of Language Teaching and Research*,4 (4), 785-790.

- Jackson, S. A., ve Eklund, R. (2002). Assessing Flow in Physical Activity: The Flow State Scale-2 and Dispositional Flow Scale-2. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 24, 133–150.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Massimini, F. ve Carli, M. (1988). The Systematic assessment of flow in dailyexperience. M. Csikszentmihalyi and I. Csikszentmihalyi (Eds.), in *Optimal Experience: Psychological Studies of Flow in Consciousness*, (288-306), NewYork: Cambridge University Press.
- Nakamura, J. ve Csikszentmihalyi, M. (2002). Handbook of Positive Psychology. C.R. Snyder ve Shane J. Lopez (Ed.), in *The concept of flow* (s. 89- 105). New York: Oxford University Press.
- Novak, T. P. ve Hoffman D.L. (1997). Measuring the Flow Experience Among Web Users. *Paper Presented at Interval Research Corporation*, July 31, p. 1-35.
- Novak, T. P., Hoffman, D.L. and Yung, Y.-F. (2000). Measuring the Costumer. Experiencein Online Environments: A Structural Modeling Approach. *Marketing Science*, 19(1), p. 22-42
- Sahraç, Ü. (2008). Bir Durumluk Akış Modeli: Stres Kontrolü, Genel Öz-Yeterlik, Durumluk Kaygı, aşam Doyumu ve Akış İlişkileri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 122-144.